

183 . Jac | Comuna: Creaca | Județ: Sălaj | Punct: Dealul Cămnin | Anul: 2022**Anul:** 2022**Cod RAN:** 140734.03**Perioade:** Preistorie**Epoci:** Epoca bronzului**Autori:** Ioan Bejinariu**Instituții:** Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău**Nr. autorizație:** 12**Data autorizației:** 2022-03-12**Raport de cercetare arheologică de la Jac, com. Creaca, jud. Sălaj, Punct: Dealul Cămnin****Rezumat**

În vara anului 2023, a avut loc ultima campanie sistematică de cercetări arheologice a incintei fortificate aparținând Epocii Târzii a Bronzului / Epocii Timpurii a Fierului de la Jac "Dealul Cămnin" (județul Sălaj). Pe urma cercetărilor din anul precedent, noua investigație s-a concentrat pe zona de intrare a incintei, situată pe partea de sud-est. Intrarea în incintă avea aproximativ 5 m și nu era însoțită de turnuri, fiind legată organic de palisada complexă.

Raport

Localitatea Jac aparține comunei Creaca, localizată în partea centrală a județului Sălaj, în nord-vestul României. Din punct de vedere geografic ne situăm în mijlocul unei unități de legătură între Transilvania și regiunea Tisei Superioare, iar acest caracter este dat de amplasarea în vecinătatea trecătorii „Poarta Meseșană”. Dată fiind situarea sitului de pe „Dealul Cămnin” în apropierea Complexului arheologic de la Porolissvum, în unele scrieri stațiunea arheologică este în mod eronat localizată în localitatea Moigrad, care administrativ aparține comunei Mirșid. „Dealul Cămnin” (alt. 350 m) se află la nord-nord-vest de satul Jac. La sud de deal curge firul văii Pometului. Stațiunea arheologică se află pe un platou cu o formă aproximativ trapezoidală. Accesul spre platou nu este foarte dificil, cu excepția zonei sudice și parțial a celei sud-vestice unde pereții sunt aproape verticali pe unele porțiuni, dar actualul aspect se datorează unei exploatare de piatră din epoca romană. În anul 1958, respectiv 1994 au fost realizate o serie de sonde arheologice care au vizat studierea elementelor defensive, respectiv zona mai înaltă din partea de nord-vest a incintei unde ar fi vizibile la suprafață urmele unei incinte mai mici. Inițial, M. Rusu și C. Cosma au atribuit incinta fortificată perioadei medievale timpurii, aproximativ intervalului sec. IX-XI, datare preluată cu anumite nuanțări și de către arheologi sau istorici ai perioadei respective. La suprafața terenului sunt evidente urmele unei incinte fortificate care urmează laturile platoului. Amenajările defensive sunt foarte vizibile mai ales pe laturile de est, nord-vest și sud-est acolo poate fi sesizată și albierea șanțului aferent valului. Incinta fortificată măsoară aproximativ 270 x 240 m (6,5 ha). Cercetările au fost reluate în anul 2015 și continuate în anii următori. Noile cercetări au vizat toate monumentele arheologice cunoscute în zona „Dealului Cămnin”. Este vorba despre incinta fortificată, o carieră romană pe partea sudică și sud-vestică a dealului, resturile unei construcții romane (posibil turn de lemn ?) amplasate în zona cea mai înaltă a dealului, precum și cel puțin două amenajări rupestre care aparțin perioadei post-romane, ambele săpate în peretele carierei. Ultimele campanii de cercetare arheologică sistematică s-au concentrat însă doar pe incinta fortificată. La începutul anului 2020 au fost realizate investigații magnetometrice pe o suprafață de circa 2500 m². Amplasarea carourilor investigației non-invazive cu dimensiunile de 20 x 20 m s-a realizat acolo unde densitatea pădurii ce acoperă suprafața incintei a permis. Cea mai mare parte a suprafeței investigate non-invaziv se află în zona intrării în incintă, identificată în campaniile trecute, iar o altă suprafață a fost amplasată la nord-est de această zonă. Scopul investigațiilor geofizice constă în surprinderea unor eventuale anomalii din pământ susceptibile să evidențieze urmele unor construcții care până acum nu au fost identificate prin săpături. În

campania anului 2022 a început cercetarea zonei de intrare în incinta fortificată unde investigațiile geofizice au evidențiat o serie de anomalii. În această zonă se observă la suprafața solului că amenajările defensive (val și șanț) prezintă o întrerupere. Un prim sondaj în acest scop a fost realizat în anul 2017 și a confirmat cele vizibile la suprafață. Investigarea zonei de intrare în incintă a început în anul 2022 și a avut menirea de a cerceta integral această suprafață cu scopul de a preciza care a fost tipul și tehnica de amenajare a intrării în incintă. Investigația magnetometrică ilustra în acest sector două zone aproximativ rotunde cu anomalii (arsură) separate între ele de o zonă lipsită de anomalii. În acest sector a fost deschisă o suprafață (S1/2022, 12,00 m x 1,50 m, orientare aproximativ nord-sud) perpendiculară pe suprafața S3/2017 prin care am sondat anterior zona intrării. Indiciile arheologice descoperite ne-au confirmat că suprafața a surprins o parte din zona de intrare în incinta fortificată. Între m. 5-12 ai suprafeței, de la adâncimea de -0,60 m a apărut un strat compact, clar definit de pământ ars la roșu, amestecat cu bucăți de chirpici și cărbune. La baza acestui strat au apărut conturul unor gropi și urmele unor tălpi de amplasare a structurii palisadei. Acest strat nu a fost surprins între m. 0 – 5 ai secțiunii. În acest sector au apărut între m. 2,5 și 4 urma unei tălpi orientată est-vest, și trei gropi de stâlp de-o parte și de alta a tălpii, iar o a patra groapă de stâlp a fost surprinsă în secțiunea S1/2018. Interpretarea situației arheologice sugerează că de la m. 5 începe amenajarea palisadei, iar spre nord avem zona de intrare în incinta fortificată. În campania anului 2023 am deschis o suprafață de 7,10 m x 7,00 m la nord de suprafața cercetată în anul 2022, iar spre vest, pe o anumită suprafață am extins săpătura cu încă o suprafață de 3,00 m x 2,50 m. Situația depunerilor și resturilor arheologice este similară celei surprinse în campania anterioară. În urma celor două campanii de cercetare (2022 – 2023) am putut stabili aspectul acestei intrări. Deși rezultatele magnetometriei lăsa să se înțeleagă existența unor structuri masive arse, pe care la acel moment le-am interpretat ca fiind resturile unor „turnuri” / „bastioane” care flancau de-o parte și de alta incinta în fortificație, situația este evident diferită. Zona de intrare în incinta fortificată („poarta”) măsoară în jur de 5,00 m. Intrarea în incintă nu era flancată de turnuri legate organic de palisada complexă. Probabil palisada era mai bine articulată în această zonă, mai solidă, iar acest fapt a determinat o ardere mai intensă ce a lăsat urme mai vizibile pe investigația non-invazivă și apoi în suprafața cercetată. Totodată ar putea fi vorba despre un atac concentrat pe zona intrării (mai expusă !) care a generat incendierea puternică a palisadei. Însă această incendiere masivă a structurii de lemn a palisadei a putut fi identificată arheologic și în alte sectoare ale sistemului defensiv. Cele două laturi ale palisadei în sectorul intrării sunt ușor dezarticulate. În timp ce latura sudică cotește ușor spre nord-vest, latura cealaltă este orientată sud-est ceea ce dă impresia unei intrări „în șicană”. Campania din anul 2023 este ultima campanie de cercetare a incintei fortificate de la Jac „Dealul Cămnin”. Față de cercetările mai vechi, care au avut de fiecare dată un caracter restrâns, a unor secțiuni de sondaj, cercetarea sistematică recentă a furnizat o serie de date care schimbă substanțial ceea ce știam despre această incintă. În primul rând este cert că incinta fortificată nu aparține intervalului sec. IX – XI (sau mai restrâns) așa cum s-a presupus anterior. Inventarul arheologic, destul de sărac ce constă mai ales din ceramică dovedește fără echivoc că incinta a fost amenajată pe la finalul epocii bronzului poate începutul primei epoci a fierului din Transilvania. Ceramica este destul de puțină și apare cel mai frecvent în zona din spatele palisadei, la cel mult 1-2 m de aceasta, însă niciodată în contexte arheologice (locuințe, gropi, etc.). Sunt puțin fragmentele ”tipice” care să ne permită să identificăm anumite tipuri de recipiente. Majoritatea au coloritul specific, dublu (negru la exterior, respectiv cărămiziu – roșcat la interior). Singura piesă care ar reprezenta un reper cronologic mai solid este un topor din fier, care aduce foarte bine cu anumite celturi de fier. Acesta a apărut în campania din anul 2018 într-o zonă din spatele palisadei, însă într-un context care nu spune mare lucru. Cercetarea arheologică a incintei fortificate de la Jac „Dealul Cămnin” nu a vizat doar componentele sistemului defensiv. Au fost deschise și o serie de secțiuni de sondaj în interiorul incintei, acolo unde ne-a permis vegetația dar nu au fost descoperite complexe arheologice. Chiar și cercetarea în anul 2020 a unei suprafețe unde investigațiile non-invazive sugerau o zonă cu anomalii nu a furnizat rezultatele scontate. Deși a apărut o anumită cantitate de chirpici și fragmente ceramice pe suprafața respectivă (32 m²) ele nu sunt foarte grupate și mai mult par rulate. Cu excepția unei gropi de mici dimensiuni (de stâlp ?) nu au apărut urmele unor amenajări antropice. Toate aceste indicii ne determină să considerăm că la incinta fortificată de la Jac „Dealul Cămnin” era una de refugiu, slab locuită sau cu o prezență umană ocazională. În perioada următoare urmează să fie publicat un studiu cu caracter monografic al cercetărilor de la Jac „Dealul Cămnin” (2015-2023) [Ioan Bejinariu]

Informații suplimentare online

[Raportul 7264 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
